

Ірина Гарбера

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ДИСКУРС-АНАЛІЗ ТЕКСТІВ КОНФЛІКТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У роботі актуалізовано поняття конфліктної взаємодії, конфліктної комунікації, комунікативного конфлікту. Метод дискурс-аналізу позиціоновано як один із найоптимальніших для дослідження текстів конфліктної комунікації. Для репрезентації його ефективності проаналізовано кілька текстів конфліктної комунікації, відібраних із інтернет-дискурсу.

Ключові слова: дискурс-аналіз, конфліктна комунікація, текст.

The concepts of conflict interaction, conflict communication, and communicative conflict are actualised in the paper. The discourse analysis method is positioned as one of the most optimal for studying conflict communication texts. To represent its effectiveness, several conflict communication texts selected from the Internet discourse are analysed.

Keywords: discourse analysis, conflict communication, text.

Конфліктна взаємодія комунікантів і тексти як результат її реалізації все частіше виступають об'єктом аналізу сучасної прикладної лінгвістики. У сучасних мовознавчих розвідках [1; 4] конфліктна взаємодія кваліфікована як процес, де відбувається мовна та / або позамовна, випадкова або спланована, прихована або відкрита, тривала або короточасна, активна або пасивна боротьба між суб'єктами, які обстоюють власні потреби. Конфліктна комунікативна взаємодія (тобто конфліктна комуніка-

ція) є складником конфліктної взаємодії. Конфліктна комунікація — це репрезентація засобами мови процесу створення, підтримки комунікативного простору, що зумовлений зіткненням різних поглядів, потреб, цінностей індивідів, напруженням і загостренням їхніх суперечностей. Конфліктна комунікація стає реальністю, коли людина має задум, бажання (навіть неочікуване) використати власні комунікативні дії на шкоду іншій людині. Цей процес передбачає й обмін інформацією за допомогою неслівесних (паравербальних, графічних) засобів. Комунікативний конфлікт — це і процес, і результат конфліктної комунікації. У нашому дослідженні репрезентований у вигляді текстів, виокремлених із соціальної мережі Instagram та месенджерів Telegram і Viber.

Для аналізу текстів конфліктної комунікації у нашому дослідженні використовуємо модифікований алгоритм дискурс-аналізу, запропонований Ж. Краснобаєвою-Чорною [3, с. 51–52]. Дискурс-аналіз (франц. discours — мовлення, промова, виступ від лат. discursus — здогад, міркування і грецьк. analysis — розклад, розчленування) — метод дослідження в сучасному мовознавстві, спрямований на всебічний опис і характеристику мовної комунікації і реальності мовленнєвої діяльності з урахуванням соціальних, культурних, когнітивних, психологічних, етичних та інших чинників (дефініція А. Загнітка [2, с. 210]).

Аналіз Тексту 1

(<https://www.instagram.com/p/C622JDQIOyj/?igsh=eGNzbWI3ajZydGgz>):

I. Комунікативно-прагматичний рівень: інтерактивна модель комунікації, письмова публічна відкрита інтернет-комунікація, час — починаючи від 12 травня 2024 року, простір — віртуальний, комунікативні ролі учасників ініціативні (**байдужий, патріот, критик Європи і європейського, захисник Європи і європейського** та ін.).

II. Жанрово-стилістичний рівень: розмовно-побутова су-перечка, комунікативний інтернет-конфлікт.

III. Змістовий рівень: *тема* — Євробачення 2024; *ідея* — кожен українець вирішує сам для себе, наскільки цей пісенний конкурс із його європейськими цінностями актуальний у період війни.

IV. Формально-структурний рівень: *початок КК* — пост про 3 місце України на Євробаченні 2024; *кульмінація КК* — кожен із учасників-підписників висловлює власну — суперечливу для інших — думку; *завершення КК* — формально не відбулося, оскільки пост не видалений, коментарі з'являються; *вербальні маркери КК:* **лексичні** (кацапи, дно, фігну), **фразеологічні** (дурак думці радіє дурак думкою багатіє, хлопчик у спідниці з манікюром, з лісу вилізла, коли жаба давить), **морфологічні** (цю попсу, іди лікуйся, навчись писати рідною мовою, не заздри, поплачь), **синтаксичні** (риторичні питання — цю попсу ще хтось дивиться?, антитеза — ооо цікава інформація для народу, а те що кацапи вже під Харковом то це не важливо головне євробачення; це конкурс Євробачення а не тільки для вас) та ін.; *графічні маркери КК:* 😏, 🐱, 😊.

V. Когнітивно-семіотичний (ціннісний) рівень: концепти Євробачення, Європа / Україна, війна / мир, байдужий / патріот.

Аналіз Тексту 2 (<https://t.me/vinnicatruexa/29139>):

I. Комунікативно-прагматичний рівень: інтерактивна модель комунікації, письмова публічна відкрита інтернет-комунікація, час — починаючи від 13:22 20 травня 2024 року, простір — віртуальний, комунікативні ролі учасників ініціативні (*відповідальний водій, водій БМВ та ін.*).

II. Жанрово-стилістичний рівень: розмовно-побутова су-перечка, комунікативний інтернет-конфлікт.

III. Змістовий рівень: *тема* – ДТП за участю водія BMW; *ідея* – життєва необхідність відповідального й безпечного водіння безвідносно до марки авто.

IV. Формально-структурний рівень: *початок КК* – пост про автопригоду за участі водія BMW; *кульмінація КК* – кожен із учасників-підписників висловлює власну – суперечливу для інших – думку; *завершення КК* – формально не відбулося, оскільки пост не видалений, коментарі з'являються; вербальні маркери КК: *лексичні* (вийОбуватись, автопідараси, бляха, гниди, @хуєлі, бідненька, губа, істота, долбойоби, понтуватися, ганяти, підрізати), *фразеологічні* (Автопідараси, ніколи не перестануть вийобуватись, губ окуня, насмоктала на машину собі, причина ДТП відсутність мізків), *морфологічні* (вже не сяде за кермо, на «ти» ми не переходили), *синтаксичні* (риторичні звертання – ти так настраждалася, бідненька від водіїв БМВ, риторичний оклик – Тепер маєш повне право обзивати матом всіх в кого ця марка!, Тому що долбоьоб !!!, риторичне питання – Чому ти вирішила що я повинен до тебе на ВИ?, антитеза – По більше б таких людей і було б менше аварій) та ін.; графічні маркери КК: водій БЕМЕВЕ, 🙄, 🙋, 😊, 🙏, 🙇, 🙈, 🙉, 🙊, 🙋, 🙌, 🙍, 🙎, 🙏, 🙇, 🙈, 🙉, 🙊.

V. Когнітивно-семіотичний (ціннісний) рівень: концепт водії (субконцепти водії BMW, відповідальний водії, автопідарас та ін.).

Аналіз Тексту 3

(публічний чат одного з місцевих вінницьких ОСББ у Viber):

I. Комунікативно-прагматичний рівень: інтерактивна модель комунікації, письмова публічна відкрита інтернет-комунікація, час – починаючи від 14:21 6 квітня 2024 року, простір – віртуальний, комунікативні ролі учасників ініціативні (*мешканець проти шуму у вихідний / мешканець не проти шуму у вихідний* та ін.).

II. Жанрово-стилістичний рівень: розмовно-побутова суперечка, комунікативний інтернет-конфлікт.

III. Змістовий рівень: *тема* — побутовий шум у вихідний у багатоповерховому будинку; *ідея* — як зробити так, щоб мирно мешкати в багатоповерхівці.

IV. Формально-структурний рівень: *початок КК* — повідомлення-прохання зупинити свердління; *кульмінація КК* — кожен із учасників чату висловлює власну — суперечливу для інших — думку; *завершення КК* — формально відбулося, оскільки до цієї теми вже не поверталися, коментарі не з'являються; *вербальні маркери КК:* *лексичні* (з претензіями, не возмущався), *фразеологічні* (буде всім щастя, така правильна що аж тошнить), *морфологічні* (ви Юля; Але чи не Ви тут в групі писали, що Вам хтось за стінкою заважав; Ви трохи думайте / А чому ти відповідаєш), *синтаксичні* (риторичні звертання — 2 під'їзд перестаньте, будь ласка, свердлими; Шановна, Віра, чисто з поваги до Вашого віку не відповідатиму як хотілося б!, риторичний оклик — Такі роботи у вихідні дні, не робляться!!; Закон!!!! Перед ним всі рівні!!! Стикався і не раз, і перед ним всі рівні!!!! І будьте готові нести відповідальсть!, риторичне питання — А як що людина працює то коли їй займатися домашніми справами; і взагалі хто цей закон видумав?, антитеза — такі стали всі ніжні що стукнути кашлянути не можна бо у вас діти начебто у нас не було; У вас багато раніше що було «не так, як зараз»; у нас теж були діти, і були ремонти, але такого не було за 35 років та ін.; *графічні маркери КК:* 🙄♀, 😊.

V. Когнітивно-семіотичний (ціннісний) рівень: концепт мешканець / мешканка багатоповерхівки.

Отже, в основі конфліктної ситуації та її розгортання — внутрішня агресія й бажання її експлікувати в мовленнєвій комунікації; свідоме порушення етикетних, соціальних, комунікативних норм + інвективність; засобом репрезентації негативної оцінки виступають, у першу чергу, як специфічні лексико-фра-

зеологічні засоби, так і стилістично нейтральна лексика, а також морфологічні, синтаксичні й стилістичні компоненти мовленевої комунікації; серед типових ознак конфліктної комунікативної ситуації — тиск на опонента, негативно-оцінна конотація, прагнення домінувати, різке небажання дійти згоди, наявність специфічних мовних засобів тощо; дискурс-аналіз — один із найоптимальніших методів дослідження текстів конфліктної комунікації.

Список використаних джерел

1. Білоконенко Л. А. Українськомовна репрезентація міжособистісного конфлікту : автореф. дис. ... докт. філол. наук. Київ, 2017. 39 с.
2. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк : ДонУ, 2012. 402 с.
3. Краснобаєва-Чорна Ж. В. Дискурсологія: теоретико-прикладний аспект. Вінниця, 2017. 110 с.
4. Швелідзе Л. Д. Мовні засоби реалізації комунікативних стратегій у дискурсі соціальних мереж (на матеріалі української й англійської мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. 22 с.